

РЕФЛЕКСІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА

С.О. Петрова

аспірант, викладач кафедри філософії

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

У статті розглядається рефлексія як необхідна складова такого професійного становленні адміністративного менеджера, що має відбуватися вже під час навчання у вищій школі, а не відкладатися на безпосередню практичну діяльність за фахом. Також наводяться в якості прикладу предмету філософської рефлексії елементи діяльності адміністративного менеджера.

Ключові слова: діяльність, адміністративний менеджмент, освіта, рефлексія.

Сьогодні в Україні (як одній з країн пострадянського простору), що знаходиться в ситуації зростаючої динаміки соціальних, політичних та економічних змін, виникає потреба в нових спеціалістах не лише з державно-адміністративного управління, а і з адміністрування в медичній сфері, сфері освіти тощо. В спеціалістах, що будуть здатні не просто діяти в межах існуючої адміністративної системи та підтримувати її стабільність (або нестабільність), а матимуть здатність і волю до реформування соціальної системи, в якій вони діють. Причому це реформування має бути перманентним, оскільки для того, щоб соціальна система, в тому числі і адміністративна, відповідала стрімкій динаміці змін сучасного соціуму, в ній мають реалізовуватися механізми адаптації та саморозвитку. Адміністративний менеджер – це саме такий спеціаліст, що не лише здійснює управління адміністративною системою за існуючими нормами і правилами (діяльність адміністрування), а і здатний встановлювати нові норми і правила, реконструювати цю систему, попередньо здійснивши її діагностування, моделювання, тощо.

Вимоги до таких спеціалістів висуває і інформаційне суспільство, що характеризується, наразі, швидким оновленням інформації. В такому суспільстві спеціаліст має володіти певною діяльністю, а не просто знаннями, він має не лише знати, а й вміти практично діяти.

Навчити будь-якому способу діяльності може лише той, хто сам ним володіє. Тому виникає практичне завдання, як навчити студента вище означеному способу діяльності, за умови що викладачі ним не володіють (вони не є практичними менеджерами). Не варто сподіватися, що переддипломна практика (з її обмеженим часом) допоможе розв'язати це завдання. Маємо відшукати способи створення умов, за яких студенти (майбутні фахівці) могли б не просто вивчити матеріал, здати іспит (і, імовірно, забу-

ти те, що вже здали), а оволодіти адміністративним менеджментом не як сумою знань, а як діяльністю. Відшукування таких способів має величезне значення не лише для вищої освіти, а і для підвищення кваліфікації державних службовців.

Шляхи вирішення такого завдання ми вбачаємо в усвідомленні і викладачами, і студентами феномену діяльності та специфіки діяльності адміністративного менеджера в її цілісності, завдяки філософській рефлексії.

Для викладачів це має реалізуватися через засвоєння діяльнісного підходу та результатів філософської рефлексії щодо адміністративного менеджменту. Для студентів ситуація дещо інша: в процесі навчання вони мають (так само, як і викладачі), усвідомити сутність діяльності як такої в її філософському розумінні. І, вже маючи таке підґрунтя, здійснити власну рефлексію щодо діяльності адміністративного менеджера, - рефлексію з приводу власної майбутньої діяльності.

Проблематику діяльності і діяльнісного підходу в освіті розробляють Г.С. Батищев, В.В. Давидов, В.П. Іванов, М.С. Каган, А.Н. Леонтьєв та інші.

Дослідження адміністративного менеджменту можна вважати тільки розпочатими, вони представлені поки що лише підручниками (Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В., Колдіна Л.Я., Фомічев А.М.)

Праць, які б розглядали особливості адміністративного менеджменту у порівнянні з адміністративним чи ж то державно-адміністративним управлінням та адмініструванням, та таких, що розглядають адміністративний менеджмент як предмет філософської рефлексії, на сьогодні практично немає в широкому доступі. Можна припустити, що дослідження в сфері public

administration є аналогічними розробкам з адміністративного менеджменту, але це вимагає проведення спеціального дослідження.

Метою даної статті є визначення місця рефлексії у професійній підготовці адміністративного менеджера та дослідження певних елементів адміністративного менеджменту як діяльності.

В нашому дослідженні адміністративного менеджменту як діяльності, ми спираємося на методологію М.С. Кагана.

На думку М.С.Кагана, необхідними і достатніми методологічними компонентами системного дослідження соціальної системи є сполучення трьох площин її дослідження – предметної, функціональної та історичної, що дозволяє розглянути систему в статистиці (склад і будова системи), в процесі функціонування і в розвитку (виникнення, становлення, еволюція, руйнування, перебудова)[2, 22-23]. Саме таку схему дослідження можна використовувати і для дослідження діяльності адміністративного менеджера.

Виділяємо три основні елементи діяльності: суб'єкт (наділений активністю і спрямовуючий її на об'єкти та інших суб'єктів), об'єкт (на який спрямована активність суб'єкта, або суб'єктів), сама активність (що знаходить своє вираження в тому чи іншому способі освоєнні суб'єктом об'єкта або ж у встановленні суб'єктом комунікативної взаємодії з іншими [2, 45-46].

Суб'єктом адміністративного менеджменту може бути: керівник, колектив, відділ, установа, тощо. Далі ми будемо розглядати лише діяльність адміністративного менеджера (таку діяльність, суб'єктом якої є безпосередньо керівник). Бо вивчення адміністративного менеджменту як діяльності передбачає більш широке поле дослідження.

Об'єктами діяльності адміністративного менеджера є соціальні системи та процеси. Серед таких систем варто виділити, по-перше, адміністративну систему (організацію, відділи і т.п.), керівником якої безпосередньо виступає адміністративний менеджер. В цьому випадку об'єктом є її підсистеми та елементи (підрозділи, колективи, посадові особи) і зв'язки між ними (формальні та неформальні). Сюди ж відносяться і сам суб'єкт. По-друге, слід виділити систему норм і правил, що обумовлюють характеристики підсистем та елементів і регламентують зв'язки між ними, а також моделі діяльності (формальні і неформальні). Формальні моделі – закріплені у документах (законах, підзаконних актах, статутах, положеннях, посадових інструкціях, планах тощо). По-третє, інші соціальні системи, які знаходяться за межами адміністративної системи, до складу якої входить суб'єкт, і на які здійснює вплив зазначена вище адміністративна система (соціальні інститути,

регіони, галузі, інші адміністративні системи та організації тощо).

Активність (як третій елемент структури діяльності адміністративного менеджера) слід характеризувати з залученням всього арсеналу сучасного менеджменту. Але особливе місце в ній посідають соціальні технології: як усталені моделі діяльності, так і способи їх реалізації (безпосереднє здійснення діяльності) [3, 9-12] Діяльність адміністративного менеджера за своєю суттю є технологічною; вона, перш за все, передбачає або реалізацію моделей діяльності, закріплених у документах (законах, підзаконних актах, статутах, положеннях, посадових інструкціях, планах, тощо), або розробку нових моделей діяльності з обов'язковим закріпленням у документах. На відміну від менеджменту, скажімо, у невеличкій приватній рекламній компанії, моделі управління в якій можуть дуже швидко змінюватись в залежності від обставин та не відобразатися у документації, в адміністративному менеджменті таке не можливе.

На думку М.С. Кагана, системний підхід до діяльності, здатний відобразити її як „організовану складність”, передбачає виявлення критерію, який би дозволив розглядати виділенні види діяльності як необхідні та достатні підсистеми цілісної системи діяльності. Цей критерій лежить в сфері суб'єкт-суб'єктних відносин. М.С. Каган виділяє три види діяльності: перетворюючу, діяльність пізнання та ціннісно-орієнтаційну. [2, 51-53]

Діяльність перетворення адміністративний менеджер реалізує як конструювання, реконструювання та деконструювання соціальних систем і процесів, їх підсистем та елементів. Не слід забувати, що це передбачає і перетворення людини (підлеглих та самого себе) – це мотивація, сприяння та організація процесів професійного та особистісного розвитку підлеглих та самовдосконалення.

Також перетворююча діяльність, обумовлена особливостями в самій діяльності суб'єкта, може здійснюватися на двох рівнях, в залежності від того, змінюється об'єкт предметно-практично чи, може, ідеально. В першому випадку відбувається дійсна зміна існуючих соціальних систем. В іншому випадку об'єкт змінюється лише в уяві, це діяльність моделювання та проектування, її основна функція – забезпечувати реальну, матеріально-практичну діяльність випереджаючими і спрямовуючими програмами [2, 56-57].

Ще один спосіб диференціації перетворюючої діяльності виокремлює діяльність творчою та репродуктивною [2, 58]. Однією

з характеристик адміністративної системи управління є те, що вона є ефективною та максимально раціональною за умови, що посадові інструкції чітко визначені, алгоритми робочих операцій заздалегідь відомі, а частка творчої діяльності прагне нуля. В той же час іманентною для діяльності адміністративного менеджера є творчість, на відміну від діяльності адміністратора. Так адміністративний менеджер має розробляти нові норми і правила функціонування підпорядкованої йому системи, нові посадові інструкції, нові алгоритми робочих операцій та ін., власне, перманентно реконструювати адміністративну систему у відповідності до швидкоплинних динамічних процесів в сучасному соціумі, тобто «створювати бажане майбутнє».

Пізнавальна діяльність адміністративного менеджера реалізується як на рівні практичного пізнання, що зберігає свої результати в буденній свідомості у вигляді життєвої мудрості та практичного досвіду, так і в якості наукового пізнання. Наукове пізнання, в свою чергу, має гносеологічний рівень – емпіричного та теоретичного знання (передбачає діагностування соціальних систем і процесів та постійне оновлення знань щодо теорій управління). Крім того, така діяльність передбачає рефлексію щодо своєї власної управлінської діяльності, а, отже, – можемо говорити про діяльність адміністративного менеджера як про рефлексивне управління.

Ціннісно-орієнтаційна діяльність, як і діяльність власне пізнання, являє собою форму відображення суб'єктом об'єкта. Її особливість полягає в тому, що остання встановлює зв'язки не між об'єктами, а між суб'єктом та об'єктом, тобто дає інформацію про цінності, а не про сутності. Цікавим є те, що зіткнення ціннісних суджень відбувається незалежно від того, ґрунтуються вони на знаннях чи на забобонах, на науці чи на марновірстві, на життєвому досвіді чи на його відсутності. Тому завжди має йти мова про взаємодію пізнавальної та ціннісно-орієнтаційної діяльності, а не про зведення другої до першої. [2, 63-65]

В розглянутих вище трьох видах діяльності реалізуються типи зв'язку суб'єкт-об'єкт. Необ-

хідно розглядати також і взаємовідносини суб'єкт-суб'єкт. Це – комунікативна діяльність, або спілкування.

Представлене дослідження діяльності адміністративного менеджера, хоча і є далеко не повним, але демонструє можливості усвідомлення такої діяльності як цілісності.

Одного усвідомлення діяльності як цілісності недостатньо: адміністративний менеджер має бути носієм певної культури управління, що передбачає вихід у більш широкий контекст.

Викладач, що не має досвіду адміністративного менеджменту, може спрямовувати усвідомлення студентом його майбутньої професійної діяльності – діяльності з адміністративного менеджменту як цілісності, здійснення рефлексії щодо неї. З культурою діяльності ситуація інакша, адже культура набувається та формується з досвідом практик управління. У студента (майбутнього адміністративного менеджера) формується певна культура діяльності (та, в яку він включений, яка панує в межах освітньої системи – на факультеті, в інституті). А оскільки вищі навчальні заклади також є адміністративними системами, то природно, що одним з першочергових завдань підготовки адміністративних менеджерів постає організація адміністративного управління в ВУЗах у повній відповідності до теорії адміністративного менеджменту. Тут також ми не можемо обійтися без усвідомлення такої професійної діяльності як цілісності, та здійснення рефлексії щодо неї вже суб'єктами освітнього менеджменту.

Відтак, відкривається широке поле для подальших досліджень. Це – філософська рефлексія адміністративного менеджменту, що має включати: дослідження розвитку практик і науки адміністративного управління, дослідження особливості будови та функціонування адміністративних систем, дослідження культури діяльності адміністративного менеджера, дослідження моделей та способів реалізації такої діяльності тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Авиллов А.В.* Рефлексивное управление. Методологические основания. – М.: ГУУ, 2003. – 174 с.
2. *Каган М.С.* Человеческая деятельность. (Опыт системного анализа). – М.: Политиздат, 1974. – 328 с.
3. *Коваль О.А., Петрова С.О.* Методологічне обґрунтування доцільності використання поняття „соціальні технології” в проблемному полі адміністративного менеджменту // Вісник НТУУ „КПІ” Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук. праць. – Київ: ІВЦ «Політехніка», 2005. – № 2. – Ч.1. – С. 7-13.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2007 р.

